

շատ մը վանքերուն, ճոխ իր շինուածքին
կարկառուն փաստերն և ամրակուռ վը-
կաներն են կողերուն մէջ փռուած սրբ-
բատաշ քարերու կոյտերը, խոշոր սիւներուն
և խոյակներու կոթողները հին շէնութիւնը
և փառքը պատմող, հաստաբեստ ծառեր,
և լոյսաղբիւրը որ գեռ կը շաչէ, կը շըռ-
շըռայ ամբողջ ծառաստանը, ու արտերը
արգասաւորելով. շէնքերու մնացորդը հի-
մերէն վեր հազիւ մի մի մեղք մնացած :
Հարուստ է եղած դուարով, այնպէս որ ոչ-
խարներու կաթը ազուգաներով կը հոսեցնեն
եղեր Ներքը վանք (վարի վանք): Ունե-
ցած է միաբանութիւն, բայց իրենց գոր-
ծերէն ու գործոննութենէն ոչինչ մնա-
ցած է...:

Շաբաթացեալ Ներքը վանք (վարի վանք) Պօղոս Պետրոս : Վերի վանքէն մինչեւ վարը մէկ ժամու հեռաւորութիւնով : Այս վանքն եւս ոչինչ ունի յիշատակելի անցեալի օրերէն, շէնքերու փըլատակներ կրաշաղախ որմերու, փշուր փսոր եղած սիւներու, որոնց մեծ մասը տարած շէնքերու գործածած են. Երբեմնի իր դաշտին զողին մնացած են քանի մը ցցուածքով կը հովանաւորէ գիւղը, հապացարկողեր որչափ առաւել :

Ի՞նչ մտքեր արդեօք թղթին ու զրչին տուին հոգեւինս էջեր ու տաղեր որոնց այսօր պիտի լուսաբանէին ու լուսաւորէին հոգեւոր աշխարհներն, ու բարոյական մարզաբանին պիտոյցն առատ, ու պարտք բազմապահանջ :

(Հարունակելի) Գ. Արքեպո. Արտասահման

Գ. ԱՐՔԵՊՈ. ԱՐՍԼԱՆԵԱՆ

ՏԱՐ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏԵԱՌ

Աիրով սիրելի որդին
իշխան յերկիր ի ստորին
ի կուսէն զգեցաւ մարմին
անաւ ի ըստոհէմին:

Աղեղ սքանչելիք լինին:
Մողք յարեւելից եկին.
Առաջնորդէք լոյմն աստեղին,
Եկեալ տեսին ծնունդ կուտին:

Առւրբ կոյս, խորան սրբութեան,
Ար ծնալը զբրիւսոս մեսիայն,
Ե՛ր բարելիօս անխափան,
Ղզմեղ պահել անսասան:

իսաշբարեր, ինչպէս վերի վանքինն ալ,
ուր ուխտաւորներ կ'երթան աղօթելու,
մատաղներ ընելու, ըստ սովորութեան
պարելու, ուտելու ու խմելու։ Իրենց շի-
նութեան թուականը ԺԵ դարու առաջին
տարիներուն պիտի Անի, երբ այսպէս
բոլորուած են Բագրատունիքը, Բինկեանի
Ա. Երից մանկանցը, (Վարի վանք)ը, Խօ-
նայ վանցն եւս որ բոլորովին ուխտա-
վայրի մը վերածուած էր։ Վերի վանքին
ու Սենեքերիմին մէջ կայ զիւղ մը բոլորո-
վին աւերակ - Լսկի քէօյ - սա Սենեքերիմի
բնակութեան յատկացուած, կամ աւելի
ճիշդը ամարանոցի, բնագեղ տեսարանով
մը համատարած լեռներու գոգին, ու գիր-
քով մը անառիկ, և արդէն Բերգը իր
ցցուածքով կը հովանաւորէ զիւղը, հապա

բարկողեր որչափ առաւել։
ի՞նչ մտքեր արդեօք թղթին ու գրչին
առւին հոգեւինս էջեր ու տաղեր որոնց
այսօր պիտի լուսաբանէին ու լուսաւորէին
հոգեւոր աշխարհներն , ու բարոյական
մարզաբանին պիտոյքն առատ , ու պարտը
բազմապահանջ։

British Museum

ԱՐՁԱՆԱԳԼԻՒԹ ԵՒ ԶԵՄՔԻ ՄԱՍԻՆ ՈՐ «Կ'ԷՍՈՒԻ ԹԵ» ԳՏՆՈՒԱԾ Է ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ՈՒՂԻՂ, կէս դարբուց ի վեր Ա. Ղազարու տպարանից բաց թողնուած հրատարակութիւնների մէջ շատ անգամ յանձնարարուած կայ կարդալ մենագրութիւն որ նուիրուած է պղնձաձոյլ մէկ արձանի զլիուն եւ զոյգ մի ձեռների որոնք՝ երկուքն էլ՝ կը թուին լինել՝ մուրճի հարուածներով փշրուած մէկ ամբողջի մասեր:

Գեղարուեստի գործի հնէաբաններ կ'ընդունին որ այդ փշուրթը հին յունական (400 ն. թ.) այսպէս կոչուած CNIDIAM ժամանակաշրջանի մէկ գործն է:

Հակաճառողներէ ոմանք կը կարծեն թէ
դա Պրաբսիտելի մէկ երկն է. Կան էլ որ
կը պնդեն թէ զա աւելի շուտ Սգոպասի
գործն է: Ոմանք կը հաւատան թէ Ափրո-
դիտէի արձանն է, ոմանք էլ կը հաւանին
թէ Արտեմիսն է¹. բայց չգիտեմ՝ էլ ո՞ւմ
կողմից տարածայնուել է Հայերի մէջ՝ որ
դա՝ Արշակունեաց շրջանին Հայաստանում
պաշտուած Անահիտ աստուածուհու ի պա-
տիւ կանգնեցրած մէկ արձանի փշուրբն է:
այս օրերի (1883 Յ. Վ.) խսրագիրն է զրա
նեղինակը: Սա, տեղեկանալով հնութեան
փշուրբիս շուրջ խօսուած և զրուածներին,
հաճութիւն ունեցել է հաւատալ թէ զա՝
հնախօսական շօշափելի փաստ է որ կը
հաստատէ «Խորենացու պատմ. Բ Գրոց, ԺԲ,
ԺԴ, և Ագրանեգեղոսի ձԹ, ձՓ և ձԺԴ զր-
յուխեները» և, հրճուանցով կը յայտարարէ
«Հիմա այսպիսի մեացորդը հնորեանց՝ ան-
ժամկետի կերպով կը վաշերանակ մեր դ և
և ոպոյ մասինահոնի ոռ նոր սարց և

Տասն տարի աւելի վաղ քան իմ յա-
ջողել ձեռքի տակ ունենալը «Բազմավիւպ» /
ԽԱ. թուահամարը յորում լոյս տեսած է
հնութեան բեկորներիս նուիրուած այդ
ուսումնասիրութիւնը, ես, Լոնտոնում
British Museumի Greek and Ro-
man antiquitiesի բաժնում՝ ուր պահ-
ուած կան հարցասիրութեանս առարկայ-
արձանի մասունքը՝ աշխատեցայ պարզա-
բանել՝ Միսիթ. Միաբանութեան պարբերա-
թերթի միջոցաւ ձայնարկուած վարկածին
վաւերականութիւնն առանց կարենալու ա-
մենադոյզն չափով բաւարարել իմ հետա-
քրքրութիւնը:

1. WALTER'S, «Select Bronzes». — A. H. SMITH, M. A, «Select subjects in the department of Greek and Roman antiquities, — W. R. LETHABY, «An outline History of Armenian Architecture» from notes in French by A. FETVAJIAN (Journal of the Royal Institute of British Architects, 1922 vol. LXIX, N. 19).— ENGELMANN . . . (թրգմ. «Բարգւագլուք»). Թ. Ալլ. 1883).

